

Okamak hakda

Category: Edebi makalalar, Kitapcy
написано kitapcy | 24 январа, 2025
Okamak hakda OKUMA ÜSTÜNE

Okumak, haz duymaya, zihnimizi süslemeye ve yetkimizi arttırmaya yarar. Haz duyurmak hususundaki faydası, insan bir köşeye çekilip tek başına kaldığı zaman kendini gösterir. Zihnimizi süslemesinin, konuşurken, yetkimizi arttırmasının da bir iş hakkında hüküm verirken, o işi başarırken faydası dokunur. Tecrübeyle yetişmiş kimseler, tek tek bazı işler yapar, onlar hakkında birer hüküm verebilirse de, meseleyi her bakımdan göz önünde tutan öğütler vermek, planlar yapmak, nizamlar kurmak, bilhassa bilgi sahibi kimselerin elinden gelir. Okumaya fazla vakit harcamak, uyuşukluktur. Okunan kitaplardan süs olsun diye fazla faydalanmak gösteriş, bir hüküm verirken sade kitaptaki kaidelere uymak da ukalalıktır. Okumak tabiatı tamamlar, tecrübe ile de tamamlanır. İnsanın tabiat vergisi olan kabiliyetleri kendiliğinden çıkan bitkilere benzer; okumakla budanmaları lazımdır. Okumak, tecrübeyle sınırlanmaz da başına buyruk bırakılırsa dağınık yönlerde yayılmış bir bilgi verir. Tecrübe ile yetişen kimseler, okumayı hor görürler. Basit kimseler ona hayrandırlar. Bilginler ondan faydalanırlar, çünkü okuma, sağladığı faydanın ne olduğunu öğretmez. Bu, insanın, göre göre, tahsile ihtiyaç duymadan onun ötesine varan bir kuvvetle elde ettiği, bir bilgeliktir. Kitapları, ne cerhetmek, ne yanlış bulmak için ne de zaten ispat edilmiş diye, olduğu gibi kabullenip, konuşmalarında sana konu olsun diye oku. Bazı kitaplardan insan yalnız zevk alır; bazılarını olduğu gibi yutar. Bazılarını geveler ve hazmeder. Yani bazı kitaplardan yalnız birtakım parçalar okunur; bazıları baştanbaşa, ama inceden inceye tetkik edilmeden, bazıları ise dikkat ve itina ile okunur. Bazı kitaplar da vardır, insan onları vekil vasıtasıyla yani başkalarının onlardan çıkardıkları parçaları okur. Bu ancak kitabın değeri ve konunun önemi az olduğu zaman

yapılır. Çünkü böyle başkasının süzgecinden geçmiş, kitaplar, imbikten süzölmüş adi su gibi yavan olur.

Okumak, insana olgunluk, konuşmak canlılık, yazmak da açıklık verir. Bu sebeple, az yazanın, hafızasının kuvvetli, az konuşanın hazırcevap, az okuyanın da bilmediğini bilir gibi göstermesi için, kurnaz olması lazımdır. Tarih kitapları insanı akıllandırır; şiir nükteci, matematik dikkatli kılar; felsefe eserleri de derinleştirir. Mantık ve hitabet, münakaşalarda ustalaştırır; ahlak da ağırbaşlı yapar.

“İnsanın okuduğu şey benliğine işler.” Hatta insan zekasına ket vuran her türlü engeli, iyi seçilmiş eserler okumakla ortadan kaldırılabılır. Tıpkı vücudun tutulduğu hastalıkların münasip idmanlarla iyi edilebildiği gibi. Mesela top oyunu, vücutta hasıl olan taşlarla böbrek hastalarına; ok atmak, akciğerle göğüse, ağır yürüyüşler mideye, ata binmek baş ağrılarına iyi gelir, v.s. Bu sebeple bir kimsenin zihni dağınıksa matematikle meşgul olsun; çünkü bir davayı ispat ederken biraz dalıverse davaya ta baştan başlaması lazım gelir. Eğer zekası farkları görüp ayırmaktan acizse iskolastikleri tetkik etsin. Çünkü onlar; “kılı kırk yararlar.”

Bir konuyla bir diğeri arasında münasebet kurmakta ve bir meseleyi ispat edip aydınlatmaya yarayacak delilleri hatırlatmakta güçlük çekiyorsa hukuk davalarını tetkik etsin. Böylece her zeka hastalığına ilaç olacak birer reçete bulunabilir.

BACON. Edebi makalalar